

УДК: 378:37.022

Хом'юк Віктор Вікторович, Хом'юк Ірина Володимирівна

Вінницький національний технічний університет

ДЕЯКІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТА ЯК МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ ВПРОДОВЖ НАВЧАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Анотація. У статті аналізується проблема формування особистості фахівця у вищих навчальних закладах. Розкриваються погляди науковців щодо розвитку та становлення професіонала. Визначені особливості формування професійної спрямованості особистості. Виділено, що серед професійних здібностей, які має розвинути студент протягом навчання у вищій школі є здібність вчитися. Пропонуються шляхи реалізації професійної спрямованості викладання фундаментальних дисциплін у технічному ВНЗ.

Ключові слова: мотивація, особистість, професійна спрямованість, професійне самовизначення, фундаментальні дисципліни.

Аннотация. В статье анализируется проблема формирования личности специалиста в высших учебных заведениях. Раскрываются взгляды ученых на развитие и становление профессионала. Определены особенности формирования профессиональной направленности личности. Выделено, что среди профессиональных способностей, которые должен развить студент в течение обучения в высшей школе является способность учиться. Предлагаются пути реализации профессиональной направленности преподавания фундаментальных дисциплин в техническом вузе.

Ключевые слова: мотивация, личность, профессиональная направленность, профессиональное самоопределение, фундаментальные дисциплины.

Abstract. The article analyzes the problem of identity formation specialist in higher education. In the article disclosed views of scientists on the development and establishment of a professional. Author features of formation of professional orientation of the individual. Highlight that among the professional skills that student should develop during training in high school is the ability to learn. Ways of implementing professional orientation of teaching fundamental disciplines in the technical university.

Keywords: motivation, personality, professional orientation, professional self-determination, fundamental discipline.

Вища інженерна освіта – це забезпечення професійного і духовного розвитку особистості майбутнього фахівця. Тобто, у стінах вищого навчального закладу студент має набути як необхідні знання, уміння, навички, так і якості

особистості, що обумовлюють здатність творчо удосконалюватись у професійній діяльності. Професіоналізм особистості передбачає сукупність психофізіологічних, психічних та особистісних змін, які відбуваються у процесі опанування особистістю знань з метою успішного виконання складних професійних завдань.

У сучасних психологічних дослідженнях зазначається, що процес професійного розвитку передбачає становлення студента як суб'єкта освітньої діяльності і здатність його до організації самостійних, професійних та особистісно значущих дій. Питаннями професіоналізації майбутніх фахівців займалися як зарубіжні (А. Маслоу, К. Роджерс), так і вітчизняні (Г. С. Абрамова, О. Ф. Бондаренко, Л. Ф. Бурлачук, Н. П. Зубалій, С. Д. Максименко, В. Ф. Моргун та ін.) дослідники.

М. І. Дьяченко та Л. А. Кандилович [1, с. 47] перераховують такі напрями розвитку особистості студента як майбутнього фахівця: 1) міцніє професійна спрямованість, розвиваються необхідні здібності; 2) вдосконалюються, «професіоналізуються» психічні процеси, досвід; 3) збільшується почуття обов'язку, відповідальність, професійна самостійність, більш рельєфно виступає індивідуальність студента, його життєва позиція; 4) на основі інтенсивної передачі соціального і професійного досвіду та формування необхідних якостей росте соціальна, духовна й моральна зрілість; 5) збільшується вага самовиховання студента у формуванні якостей, необхідних йому як майбутньому фахівцю; 6) міцніє професійна самостійність і готовність до майбутньої практичної роботи.

Серед тенденцій становлення особистості студента як майбутнього фахівця, окрім вищеперерахованих, виділяють ще такі:

- протягом навчання відбуваються суттєві зміни в структурі самосвідомості студента: завершується процес професійного самовизначення;
- соціалізація особистості майбутнього фахівця є багатоаспектним явищем і детермінована низкою соціокультурних чинників: ментально-духовна

атмосфера сімейно-родинного середовища; особливості довузівського освітньо-виховного й професійного простору; організація навчального процесу у ВНЗ;

- показником ефективності навчального процесу у ВНЗ є соціальна, духовна й професійна зрілість особистості студента, психологічна готовність випускника до реалізації професійних функцій [3, с. 201].

Впродовж навчання у вищій школі під впливом викладання дисциплін, участі в громадському житті у студентів розвивається і формується професійна спрямованість особистості, тобто прагнення застосувати свої знання, досвід, здібності в галузі обраної професії. Позитивні зміни у змісті професійної спрямованості виявляються в тому, що міцніють мотиви, пов'язані з майбутньою професією, з'являється прагнення добре виконувати свої обов'язки, бажання показати себе вмілим фахівцем та досягти успіху в роботі, ростуть домагання успішніше вирішувати складні навчальні питання чи завдання, посилюється відчуття відповідальності.

У вищій школі виховання інтересу й любові до обраної професії досягається шляхом вироблення у студентів правильного уявлення про суспільне значення та зміст роботи в майбутній галузі діяльності, про закономірності її розвитку. Зазвичай відбувається це таким чином: 1) формування в кожного студента впевненості в своїй професійній придатності, а також свідомого розуміння необхідності оволодіння всіма дисциплінами, видами підготовки, передбаченими навчальним планом певного ВНЗ; 2) вироблення прагнення слідкувати за інноваційною діяльністю провідних фахівців; 3) вміння направляти все самовиховання на користь роботи, постійно поповнюючи свої знання [3, с. 209].

Дослідження вчених (Л. І. Божович, О. М. Леонт'єв, Б. А. Бенедиктов та ін.) доводять, що без достатньо позитивної мотивації неможливо досягти результатів у розвитку особистості під час навчання у вищій школі. Можна виоремити такі позитивні мотиви пізнавальної діяльності: почуття обов'язку, усвідомлення значущості оволодіння професією, інтерес до навчання і окремих наук, відчуття задоволення від пізнання нового матеріалу, вирішення складних

завдань. На мотивацію також впливає зміст занять, методика викладання, особистість викладача, стосунки в студентському колективі, змагання, досягнуті результати.

Серед професійних здібностей, які має розвинути студент протягом навчання у вищій школі, чи не найбільш важлива, на погляд С. Д. Смирнова, здібність вчитися, що кардинальним чином впливає на його професійне становлення, тому що визначає його можливості в післявузівській безперервній освіті [4, с. 142]. Навчитися вчитися на сьогодні важливіше, ніж засвоїти конкретний набір знань, які швидко стають застарілими. Особливо активно в період навчання у вищій школі йде розвиток спеціальних здібностей. Студент вперше стикається з багатьма видами діяльності, що є компонентами його майбутньої професії. Тому на старших курсах необхідно приділяти особливу увагу діалоговим формам спілкування зі студентами в процесі виконання ними курсових та дипломних проектів, проходження практик тощо. У вищій школі треба розвивати самостійні (варто зазначити, що результатом самостійної роботи є не просто певна сума знань, умінь і навичок, а самостійність як риса особистості), активні і творчі форми навчальної роботи (творча участь у семінарах, в конкурсах студентських робіт). Леонтьєв О.М. [2] характеризував розвиток особистості в студентські роки з точки зору ставлення до професії так: «юний студент приходить у вуз, вважаючи, що обрана ним з тих чи інших мотивів майбутня справа є бажана для нього; якщо по закінченню вузу в нього буде відчуття, що і він потрібний цій справі, що вона стала для нього своєю, то це і буде свідчити про його психологічну особистісну зрілість як спеціаліста».

Отже, формувати професійну спрямованість – означає закріплювати позитивне відношення до майбутньої професії, схильність до неї, прагнення застосувати отримані знання до рішення задач виробництва, розвивати ідеали, погляди, переконання, престиж професії у власних очах студента. Ми пропонуємо такі шляхи реалізації професійної спрямованості викладання фундаментальних дисциплін [5; 6]: 1) роз'яснення соціальної значущості обраної спеціальності; 2) переконання студентів у можливості оволодіти

професією; 3) організація навчально-виховного процесу із урахуванням вимог їхньої майбутньої професійної діяльності; 4) лекційний курс з прикладами за фахом; 5) типові розрахункові домашні роботи з задачами прикладного змісту; 6) обов'язково робити висновки після отримання результату розв'язання прикладних задач з точки зору виробництва, інших дисциплін; 7) проведення практичних занять з деяких тем в ігровій формі, де за імітовану ситуацію приймається ситуація, близька до майбутньої професії.

Викладачам, щоб реалізувати ці положення слід докласти чимало зусиль щодо розробки навчально-методичної літератури, дидактичних матеріалів, переробки навчальних робочих програм, лекційних курсів з орієнтацією на певну спеціальність тощо.

Список використаних джерел

1. Дьяченко М. И. Краткий психологический словарь: Личность, образование, самообразование, профессия / М. И. Дьяченко, Л. А. Кандыбович. – МН. : «Хэлтон», 1998. – 399 с.
2. Леонтьев А. Н. Психологические вопросы формирования личности студента / А. Н. Леонтьев // Психология в вузе. – 2003. – № 1–2. – С. 232–241.
3. Мороз О. Г. Педагогіка і психологія вищої школи: навч. посібник / О. Г. Мороз, О. С. Падалка, В. І. Юрченко. – К. : НПУ, 2006. – 267 с.
4. Смирнов С. Д. Педагогика и психология высшего образования: от деятельности к личности / С. Д. Смирнов. – М. : Академия, 2001. – 304 с.
5. Хомюк И.В. Формирование профессиональной направленности студентов ВУЗов в процессе изучения высшей математики / И.В.Хомюк, Е.А.Иванченко // *Auspicia* (recenzovaný vědecký časopis pro oblast společenských a humanitních věd. – České Budějovice : Vysoká škola evropských regionálních studií, 2014. – Číslo 5-6, ročník XI. – С. 124-129.
6. Хом'юк І. В. Шляхи формування професійної спрямованості студента ВТНЗ / І.В.Хом'юк // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців. – Збірник наукових праць. – Вип. № 18 – Київ-Вінниця : ТОВ «Планер», 2008. – С. 359–364.